

De in deze rubriek gerecenseerde boeken zijn voor uitleen beschikbaar in de Theosofische Bibliotheek te Amsterdam.

God spreekt tot de ziel – Liefdevolle boodschappen voor troost, hoop en inspiratie, Harm Wagenmakers, Uitgeverij Ankh-Hermes, Dventer, 2004, 127 p., ISBN 90 202 8346 4, prijs € 12,50.

Aan het begin van dit sympathieke boekje staat een verantwoording van de auteur. Hieruit het volgende: 'Wanneer je politici en andere hooggeplaatste personen, in de media hoort spreken over 'wereldvrede', dan klinkt dat anno 2004 dermate buiten de realiteit van wat er in de wereld gebeurt, en het staat zo haaks op de beschuldigende vinger die altijd op de ander is gericht, dat steeds meer mensen er cynisch glimlachend hun schouders bij ophalen. Hoe kan een weldenkend mens geloven dat er uit de manier waarop politici, staatshoofden en kerkelijke leiders nu met elkaar omgaan, ooit een respectvolle samenwerking zal groeien? (-)

Toch zijn er ook mensen die, dwars door alle negatieve berichtgeving uit de media heen, hebben leren luisteren naar hun hart en naar de Stem van hun geweten, en daar ieder moment kracht, moed en hoop uit putten. Die Stem spreekt niet van haat en vergelding, maar over liefde voor ieder levend wezen op aarde ... en dan nog onvoorwaardelijk ook. (-) Wereldvrede is mogelijk, maar dan alleen uit een basis van innerlijke vrede, in ieder mens afzonderlijk ontstaan en ontwikkeld. (-) Met de aansprekkende titel 'God' wordt door de auteur het fenomeen van de innerlijke Stem bedoeld. De Stem die in ieder van ons spreekt, als een spiegel van een diep innerlijk weten. Een collectief kosmisch weten, dat ons tijdloos met elkaar verbindt.'

Dit boekje is een 'DOE boekje': meditatie en oefeningen over o.a. vrede, rust, zelfacceptatie, inzicht, aandacht, bewust Zijn, zelfbewust Zijn, vergeving, zelfrespect en zelfvertrouwen, liefde en Stilte wisselen elkaar af. Hoewel gericht op de innerlijke verandering van de lezer, veronderstelt de auteur dat het ook zal doorwerken in de wereld om hem/haar heen.

De auteur Harm Wagenmakers werkt als energetisch therapeut en geestelijk genezer, tevens is hij kunstenaar, dichter en schrijver (o.a. De Zaligspreekingen samen met Hans Stolp).

Elly Kooijman

'25 eeuwen oosterse filosofie', onder redactie van Jan Bor & Karen van der Leeuw, uitgegeven door Boom, Amsterdam, 2003.

Het boek '25 eeuwen oosterse filosofie' is geen encyclopedie. Het heeft wel citaten van alle filosofische en religieuze grootheden uit India, Tibet, China, het Midden Oosten en Japan, dus van Boeddha, Gandhi, Patanjali, Tsongkapa, Confucius enzovoorts. Als het boek alleen bestond uit de teksten die van die filosofen geselecteerd zijn, zou het nog steeds waardevol, maar voor de meesten van ons volstrekt onleesbaar zijn. Gelukkig is er bij elke filosoof ook een inleiding in diens denken en achtergrond, zodat een naslagwerk ontstaat van alle hoofdstromingen in de oosterse filosofie.

Het boek is diepgaand en een echte aanrader. De volgende citaten geven misschien een indruk (de inleiding is van de recentste, gebaseerd op 25 eeuwen oosterse filosofie).

Wang Chong leefde van 27 tot 100 na Christus in China. Hij was een der kritisch confucianisten, die terug wilden naar een authentiek confucianisme. Het

B o e k & p e r i o d i e k

hier volgende citaat is denk ik sprekend (p. 438; Wang Chong *Kritische essays*, III.5 De loop der dingen)

“De confucianistische geleerden verklaren: ‘Hemel en aarde brengen doelbewust de mens voort.’ Deze woorden zijn absurd. Als immers hemel en aarde hun energie verenigen, wordt de mens vanzelf onbedoeld voortgebracht, net zoals wanneer man en vrouw hun energie verenigen er vanzelf een kind wordt voortgebracht. Als man en vrouw hun energie verenigen, dan is dat niet omdat zij wensen een kind voort te brengen. Hun gevoelens en passies worden opgewekt en zij verenigen zich, uit die vereniging wordt een kind geboren. En als man en vrouw niet doelbewust een kind voortbrengen, dan kan men weten dat hemel en aarde niet welbewust de mens voortbrengen. Dus de mens ontstaat uit hemel en aarde als vissen in het water of luizen op de mens. Ze volgen hun energie, bevuchten hun soort en brengen elkaar voort. Hoe de tienduizenden wezens tussen hemel en aarde ontstaan is in wezen hetzelfde.”

Over de Islam zegt de inleiding in het boek (p. 275) het volgende:

“De islam kent een rijke inheemse filosofische traditie, die voortbouwt op het Griekse erfgoed, maar van daaruit in belangrijke opzichten haar eigen weg gaat. Ze beperkt zich niet tot de Arabische wereld, maar omvat

met name ook de Iraanse cultuursfeer, die zich tot ver in Centraal-Azië uitstrekt. Ook islamitisch Spanje heeft een bijzondere lokale filosofische traditie gekend; en op het Indische subcontinent ontwikkelde zich een vorm van islamitisch filosofisch denken die in dialoog stond met het hindoeïsme en later met de Britse koloniale heerschappij, en die in meer detail in het hoofdstuk over Indiase wijsbegeerte aan de orde komt.

Terminologie, vraagstelling en methodes van het islamitische denken zijn grotendeels gebaseerd op de Griekse wijsbegeerte. Dat wil echter niet zeggen dat de moslimdenkers slechts slaafse navolgers van Griekse voorbeelden zijn geweest, ook al deden ze zich soms als zodanig voor. Filosofie behoorde, samen met onder meer medicijnen, wiskunde en astronomie, tot de antieke of ‘rationele’ wetenschappen die zich qua uitgangspunten en bewijsvoering onderscheidten van de Arabische of ‘traditionele’ wetenschappen zoals *grammatica*, *rechtsleer* (oesoel al-fiqh) en *speculatieve theologie* (kalaam), een beetje zoals vandaag de dag de natuur- en maatschappijwetenschappen van elkaar verschillen. Dit onderscheid is dus beslist niet simpelweg een tegenstelling tussen dogmatisch geloof en verlichte rede. Meer in het algemeen kent de islamitische filosofische traditie een veel minder problematische verhouding tussen rede en openbaring dan de chris-

telijke. De denkers van deze tijd beschouwen het als vanzelfsprekend dat de waarheid één is, en dat de verschillende manieren om haar te bereiken, voor zover correct, tot dezelfde resultaten moeten leiden. Voor zover de filosofie correcte kennis oplevert, moet die dus ook in overeenstemming zijn met geopenbaarde religieuze waarheden. Punt van discussie is hoogstens de relatieve waarde van filosofische inzichten die het menselijk denkvermogen op eigen kracht kan bereiken, van de religieuze openbaring die via profeten wordt overgedragen, en van mystiek inzicht.”

Uit de Bhagavad Gita, die geen inleiding behoeft, wordt onder andere geciteerd (p. 114; II, 47):

“Alleen op handelen moet je je richten en nooit op de resultaten ervan. Laat het resultaat van de handeling geen motief zijn.”

Een boek van deze reikwijdte en diepgang kan nooit recht gedaan worden in een korte recensie. Het boek is zelf al een bloemlezing van oosterse filosofie en bovenstaande is een vrij willekeurige selectie uit die bloemlezing. Uiteindelijk is 25 eeuwen oosterse filosofie een naslagwerk en een bron van studie voor wie het tweede doeleinde van de Theosofische Vereniging serieus toe wil passen.

Katinka Hesselink